אמור ב

א. אין פסוק [1] „ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו גו' עד הביאכם את קרבן גו' בכל מושבותיכם" איז רש"י מפרש: בכל מושבותיכם, נחלקו בו חכמי ישראל יש [2] שלמדו מכאן שהחדש נוהג בחוצה לארץ ויש אומרים [3] לא בא אלא ללמד שלא נצטוו על החדש אלא לאחר ירושה וישיבה משכבשו וחלקו [4].

דאס וואס רש"י דארף בכלל מפרש זיין די וועדטער „בכל מושבותיכם"

— דלכאורה, איז דער טייטש איינפאך — אין אלע ערטער וואו איר באזעצט זיך (וואו עס זאל נאר זיין [5]);

נאכמער: „בכל מושבותיכם" שטייט ביי נאך כמה מצות [6] (ומהם — פאר אונזער פסוק), און ביי רובא דרובא פון זיי איז עס רש"י ניט מפרש [7], היינט פארוואס דארף עס רש"י מפרש זיין דא? —

---

1) פרשתנו כג, יד.

2) תו"כ עה"פ. קידושין לז, א. ועוד.

3) קידושין שם.

4) הוספת רש"י „משכבשו וחלקו" [על לשון הגמרא (קידושין שם) „לאחר ירושה וישיבה"] — י"ל [נוסף על — שמפרש מהי „ישיבה"], שהוא לתרץ הלשון „בכל מושבותיכם" גם לפירוש זה (ראה הערה הבאה). והביאור:

„לאחר ירושה וישיבה" ע"ד הפשט אפ"ל גם לאחרי ירושה וישיבה דשבט אחד (ואולי י"ל דמספיקה ישיבה דעשרה מישראל — דבכו"כ ענינים צבור הוא. ואכ"מ), משא"כ „משכבשו וחלקו" היינו לאחרי י"ד שנה דכיבוש וחילוק דכל א"י (כמשנ"ת בארוכה — לקו"ש ח"ט ע' 154 ואילך (בביאור פרש"י ר"פ תבוא, ע"י"ש)); ולכן נאמר „בכל מושבותיכם", כלומר: לא ב„מושבותיכם" סתם, „לאחר ירושה וישיבה" (שאפ"ל גם בנוגע דשבט אחד"), כ"א „בכל מושבותיכם" דכל ישראל — „משכבשו וחלקו".

5) לקמן בפסוק יז פרש"י (מתו"כ עה"פ. מנחות פג, סע"ב) „ממושבותיכם, ולא מחוצה לארץ" — אבל „יש לומר הטעם דבכל מושבותיכם הוא דמשמע אפילו ח"ל, אבל ממושבותיכם לא משמע

---

*) ואף שהעומר חובת צבור — ראה לקמן הערה 17.

רק א"י" (שו"ת הצ"צ יו"ד סרי"ח בתחילתו. וראה רמב"ן כאן פסוק טז בסופו *).

6) בא יב, כ (מצה). ויקהל לה, ג („לא תבערו אש גו' ביום השבת"). ויקרא ג, יז (איסור אכילת חלב ודם). צו ז, כו (דם). פרשתנו כג, ג (שבת). שם, כא (איסור מלאכה בחגה"ש). שם, לא (איסור מלאכה ביוהכ"פ). מסעי לה, כט (רוצח ועיר מקלט).

7) וגם במקומות שמפרש „בכל מושבותיכם" (בא וצו שם *) — הרי אינו כדי לפרש ש„בכל מושבותיכם" פירושו שנוהג בכל מושבות גם בחו"ל [כי מאי קמ"ל? וכמו שלא פירש"י „בכל מושבותיכם" בשאר מקומות שבהערה הקודמת. וראה שוה"ג הב' להערה זו], כ"א לתרץ קושיא בהכתובים שם:

בפ' בא: קשה לרש"י „דאי קרא אתא שיאכל בכל מושבותיכם .. (ו)הו"ל לכתוב בכל מושבותיכם בקרא של בערב תאכלו מצות" (גו"א שם) **, ולכן

---

*) וצע"ק שלא הזכירו בצ"צ שם. וכן מ"ש בצ"צ שם „ואפשר גם ר"י בר"י במנחות כו' לא פליג רק על פ' מושבותיכם דגבי חדש ולא על פ' מָמושבותיכם דגבי שתי הלחם" — הוא ברמב"ן שם.

*) וזה שפירש בפ' מסעי הוא מפני שדבר חידוש הוא שסנהדרין (קטנה) נוהגת גם בחו"ל (ובפרט שזהו רק „כל זמן שנוהגת באי"" — רש"י שם).

בפ' ויקרא — ראה שוה"ג הג' להערה זו.

) ברא"מ ושפ"ח שם, שקושיית רש"י היא, דמכיון שמצה היא חובת הגוף הרי **פשיטא שנוהגת בכל מושבותיכם ולמה הוצרך לומר (וכקושיית הס"ג קידושין לז, ב. וראה רא"ם שם)

— אבל נוסף על מה שהקשה עליו בגו"א שם, הרי מזה שבשאר מקומות שבהערה הקודמת (לבד דפ' צו (כבפנים ההערה ושוה"ג שלאח"ז) ופ' מסעי (כבשוה"ג הקודם)) **לא** פרש"י למה נאמר, אף שמצות הנ"ל הן חובת הגוף (וכמו שהקשה בס"ג

איז מובן: אויף „בכל מושבותיכם" וואָס שטייט פריער אין פ' צו [9] (ביים איסור פון אכילת דם) זאגט רש"י: לפי שהיא חובת הגוף ואינה חובת קרקע נוהגת בכל מושבות; און ווי באָלד אַז חדש איז ניט קיין חובת הגוף, נאָר חובת קרקע — און נאָכמער: בפשטות איז דער איסור פון חדש פאָרבונדן מיטן עומר וואָס איז „ראשית קצירכם" פון „קצירה" [9] (פון דעם „הארץ") — דאָרף

מפרש שהוא דין פרטי ונוסף, שצ"ל מצה כזו ש„ראוי ליאכל בכל מושבותיכם":

בפ' צו: א) לא כתב ש„בכל מושבותיכם" פירושו „בכל מושבות", כ"א לתת טעם וביאור „לפי שהיא חובת הגוף כו'". ב) כוונת רש"י היא בעיקר לתרץ „למה הוצרך לומר" בכל מושבותיכם (כהמשך דברי רש"י) •••.

8) שם.

9) פרשתנו שם, יוד. וראה (ע"ד ההלכה) מנ"ח מצוה שכ.

שם — על כמה מהנ"ל. והאריך גם ברמב"ן פרשתנו כג, טז).

מוכח, דלרש"י — ע"ד הפשט מצינו בכ"מ בתורה שבכל ציווי בפ"ע מפרט כל פרטיו אף אלה שיש ללמדם מציווים הדומים לו (ומהם — שגם סברא הם) — ראה פרש"י לעיל כ, ט בסופו: ופשוטו (דתמיו בו) כו' שהוא גרם כו' — ונשנה זה כו"כ פעמים בהציווים שלאחריו (וביניהם כמה שלא נשנו עוה"פ) זה אחר זה באותה הפרשה, עאכו"כ בנדו"ד שבאים בהפסק דינים שאינם „בכל מושבותיכם".

•••) ומפני **שהוכפל** „בכל מושבותיכם" **באותו** האיסור (דם), שהרי כבר נאמר לעיל בפ' ויקרא, וכדמוכח ג"כ מזה שעה"פ בפ' ויקרא (**שקדם** לפ' צו) **לא** פרש"י למה הוצרך לומר (אף שהוא חובת הגוף).

(בראש"ם וגו"א ויקרא שם, שכוונת רש"י שם במש"כ „יפה מפורש בת"כ **כל** הפסוק הזה" — היא לתרץ (גם) למה הוצרך לומר „לדורותיכם בכל מושבותיכם" (מכיון שהוא חובת הגוף), וכבש"ם קידושין שם.

— ועדיין צריך ביאור שבויקרא ציין רק לתו"כ ולא כתב „שהיא חובת הגוף כו'", ובפ' צו ציין רק לקידושין וכותב „שהוא חובת כו' למה הוצרך לומר". ואכ"מ).

אויסקומען אַז דאָס איז ניט נוהג „בכל מושבותיכם"?

זאָגט דעריבער רש"י אַז אע"פ כן „יש שלמדו מכאן שהחדש נוהג בחוצה לארץ": דער טייטש פון „בכל מושבותיכם" איז פשוטו כמשמעו, און דער פסוק קומט טאָקע לערנען אַז חדש איז אַ יוצא מן הכלל [10] — כאָטש עס איז חובת קרקע, פונדעסטוועגן, איז עס נוהג „בכל מושבותיכם", אויך „בחוצה לארץ".

ב. מען דאַרף אָבער פאַרשטיין: ווי־באָלד אַז דער פשוט'ער פשט פון „בכל מושבותיכם" איז ווי דער (ערשטער) פירוש פון „יש שלמדו" (— אָלע „מושבות", אויך „חוצה לארץ") — פאַר־וואָס ברענגט רש"י אויך דעם (צווייטן) פירוש אַז „בכל מושבותיכם" מיינט (נאָר ארץ ישראל, אָבער) „לאחר ירושה וישיבה", וואָס האָט, ע"פ הנ"ל, קיין אָרט ניט אין פשטות הכתובים?

די קשיא איז נאָך שטאַרקער: שוין געוועדט פיל מאָל, אַז בשעת רש"י איז מוסיף און זאָגט פריער — אַיידער ער הויבט אָן מפרש זיין דעם פסוק — אַז

10) ועפ"ז תומתק הוספת רש"י „שלמדו מכאן שהחדש", ולא כתב בקיצור (כבתו"כ) — „(י"א) שנוהג (בארץ ו)בחוצה לארץ", דלכאורה הרי זהו פירוש הפשוט ד„בכל מושבותיכם" (כבפנים), ולא לימוד מכאן.

ולחידודי י"ל עוד: מקום לפרש שקאי על תבואה שגדלה בא"י שהוציאה לחו"ל (בבירושלמי קידושין פ"א סה"ח. הובא במג"א או"ח סו"ס תפט) — ועפ"ז גם הרווחנו שאינו בסתירה להכלל דחובת קרקע נוהגת רק בארץ — ולכן מדייק רש"י ד„יש שלמדו מכאן שהחדש נוהג בחוצה לארץ", כלומר: למדים שהחדש (ההתחדשות) הייתה בחו"ל ונוהג בחו"ל (משא"כ בהנ"ל — שההתחדשות הייתה בא"י).

•) לשון רש"י בפי' הב' „לא בא אלא ללמד" — ראה לקמן שוה"ג להערה 26.

דאָ זיינען פאַראַן צוויי (אַדער עטלעכע) פירושים, מיינט ער דערמיט צו מדגיש זיין, אַז אין דרך הפשט זיינען די פירושים „שקולים" (און דאָס וואָס ער איז מקדים איין פירוש פאַרן צווייטן איז דערפאַר ווייל מ'קען דאָך ניט שרייבן ביידע פירושים בבת אחת).

און אַזוי אויך בנדו"ד: מיט דעם וואָס רש"י איז מוסיף און מקדים „ונחלקו בו חכמי ישראל" איז ער אויסן צו זאָגן, אַז דער (צווייטער) פירוש „ללמד שלא נצטוו על החדש אלא לאחר ירושה וישיבה כו'" איז ניט „וויטער" פון דרך הפשט ווי דער (ערשטער) פירוש אַז „בכל מושבותיכם" מיינט אַלע מושבות, אויך „חוצה לארץ" —

ולכאורה: אפילו מ'זאָל אַננעמען, אַז רש"י דאָרף ברענגען דעם צווייטן פירוש דערפאַר ווייל לויטן ערשטן פירוש איז ניט פאַרשטאַנדיק — פאַר־וואָס זאָל חדש, וואָס איז חובת קרקע, נוהג זיין אויך בחוצה לארץ? — ווי קען מען אַבער זאָגן, אַז דער פירוש אין „בכל מושבותיכם" („לאחר ירושה וישיבה") איז אויסגעהאַלטן אין דרך הפשט פונקט ווי דער פירוש הפשוט הנ"ל פון „בכל מושבותיכם" (וואָס אַזוי איז אויך זיין פירוש בכל מקום [11])?

ג. דער ביאור בזה:

ביים איסור „לסרס שום בהמה וחי'" (וואָס שטייט פריער אין אונזער פרשה [12]) זאָגט דער פסוק „ובארצכם לא תעשו". איז רש"י אויף דעם מפרש: לכך נאמר בארצכם לרבות כל אשר בארצכם שא"א לומר לא נצטוו על הסרוס אלא בארץ שהרי סרוס חובת הגוף הוא וכל חובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ.

זעט מען דערפון, אַז דער כלל — „כל חובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ" — איז אַזוי שטאַרק, אַז אויך אין פשוטו של מקרא, איז מען צוליב דעם מפקיע דעם וואָרט „בארצכם" פון זיין פשוטן אָפטייטש, כדי דאָס זאָל ניט זיין אין סתירה צום כלל [13].

[און דאָ איז ניט דער פאַל, אַז צוליב אַ שוועריקייט אין דרך הפשט ברענגט רש"י אַ דרש וואָס איז מיישב „דברי המקרא דבר דבור על אופניו" [14] — וואָרום רש"י דערמאָנט ניט אַז דער פירוש „כל אשר בארצכם" איז אַ דרש (און צייכנט אפילו ניט אָן אַז דער פירוש איז געמומען פון רז"ל [15]) — נאָר ער זאָגט עס אין זיין סגנון פון פשט: לויטן דרך הפשט בייט זיך דער טייטש אין „בארצכם" (ניט ווי זיין פירוש הפשוט) כדי עס זאָל ניט זיין בסתירה צום כלל „כל חובת הגוף וכו'"].

דערפון איז פאַרשטאַנדיק אויך בנוגע צום צווייטן חלק פון כלל — אַז אַ „חובת קרקע אינה נוהגת אלא בארץ" [16] — אַז דער כלל דאָרף מתאים זיין אומעטום אויך וועָן אין דרך הפשט

11) וגם בפ' בא שם שפרש"י „זה בא ללמד שתהא ראוי' ליאכל בכל מושבותיכם" — הרי חיוב מצה הוא בכל מושבותיכם כפשוטו, אלא שמצד הקושיא בהכתוב שם (כנ"ל הערה 7) נלמד עוד דין שהמצה צ"ל „ראוי' ליאכל בכל מושבותיכם".

12) כב, כד.

13) ולכאורה בנוגע לשילוח עבדים ביובל שהוא חובת הגוף (קידושין לח, ב) ונאמר (בהר כה, י) „וקראתם דרור בארץ לכל יושביי" [ובקידושין שם, שמטעם זה צריך לימוד מיוחד שנוהג בחו"ל] — ומ"מ לא פירש רש"י כלום. וי"ל בפשטות שהרי זו מצוה שהזמן (יובל) גרמא — (ושמיטה) ויובל אינו אלא בארץ.

14) לשון רש"י בראשית ג, ח.

15) חגיגה יד, סע"ב. שאילתות דר"א פרשתנו סק"ה בסופו (הובא בתוד"ה ת"ל שבת קי, ב). וראה תו"כ ע"ס.

16) לשון הגמרא קידושין לז, א.

דאַרף מען צוליב דעם בייטן דעם טייטש פון א וואָרט (ניט ווי זיין פשוט'ער טייטש);

און אַזוי אויך בעניננו: רש"י קען זיך ניט באַנוגענען מיטן פירוש אז חדש איז „נוהג בחוצה לארץ", וואָס איז היפך פון דעם כלל אז „חובת קרקע אינה נוהגת אלא בארץ"; און דעריבער ברענגט ער נאָך א פירוש אין „בכל מושבותיכם" („לאחר ירושה וישיבה"), וואָס דער פירוש, הגם ער ליגט ניט אַזוי אין די ווערטער „בכל מושבותיכם", איז ער אַבער ניט בסתירה צום כלל הנ"ל (ע"ד פירוש הנ"ל אין „בארצכם לא תעשו").

ד. אַבער אויך דער פירוש איז ניט גלאַטיק [17] (וואָס דעריבער ברענגט רש"י אויך דעם פירוש אז „מכאן שהחדש נוהג בחוצה לארץ") — ווייל „בכל מושבותיכם" איז מיינט עס אז דער חיוב איז אויך בחוצה לארץ:

קומט אויס, אז דער פירוש פון „בכל מושבותיכם" דא, אז דאָס מיינט „לאחר ירושה וישיבה", איז א יוצא מן הכלל פון אַלע אַנדערע ערטער וואו עס שטייט „בכל מושבותיכם"! — דערפאַר ברענגט רש"י (אויך) דעם ערשטן פירוש.

דערמיט איז פאַרשטאַנדיק ווי די צוויי פירושים פון רש"י זיינען „שקולים" אין דרך הפשט: אין ביידע פירושים איז דאָ די זעלבע שווערישקייט, אז „בכל מושבותיכם" דא איז א יוצא מן הכלל: לויטן ערשטן פירוש, איז דער חיוב פון חדש בחו"ל אַן אויסנאַם פון דעם כלל (אויך לויט פשוטו של מקרא כנ"ל) אז „חובת קרקע אינה נוהגת אלא בארץ"; און לויטן צווייטן פירוש איז דער טייטש פון „בכל מושבותיכם" א יוצא מן הכלל פונעם טייטש פון די ווערטער אין אַלע אַנדערע ערטער אין תורה (וואו עס מיינט — אין אַלע מושבות, אויך חוצה לארץ).

ה. וויבאַלד אַז די צוויי פירושים זיינען „שקולים" אין פשט הכתוב, קען א תלמיד ממולח פרעגן: וואָס זיינען די סברות פון די בעלי פלוגתא וואָס לויט איינעם קומט „בכל מושבותיכם" לערנען אז חדש נוהג בחו"ל, און לויטן צווייטן — (נאָר בארץ) — „לאחר ירושה וישיבה"?

דייטעט אַן רש"י די הסברה אין דעם דורך נוצן דעם לשון „(נחלקו בו) חכמי ישראל" — ניט ווי דער לשון רש"י הרגיל „(נחלקו בו) רבותינו" (וכיו"ב) — דערמיט איז ער מרמז [18], אַז דער

17) לפי' זה קשה לכאורה: בפרש"י שלח (טו, יח) הביא הכלל ד„כל ביאות שבתורה .. אינה אלא לאחר ירושה וישיבה" (כ„אידך תנא דבי ר"י" — קידושין שם, ב), ומכיון שנאמר כאן (פסוק יוד) „כי תבואו אל הארץ", הרי גם בלי „בכל מושבותיכם" ידעינן שנוהג „לאחר ירושה וישיבה" (והו"ל לתרץ זה בפ' שלח, עכ"פ).

וי"ל: (א) עפמש"כ לעיל (הערה שני בשוה"ג להערה 7) דכו"כ פעמים חוזר בקרא פרטים שיש ללמדם מציווים דומים. (ב) שבא להוסיף „משכבשו וחלקו" שגלמד מ„בכל מושבותיכם", כנ"ל הערה 4. [ואף שהעומר הוא חובת צבור (ולכאורה פשוט שלאחר ירושה וישיבה בנדו"י היינו לאחרי כיבוש וחילוק — ראה לקו"ש ח"ט שם הערה 15 לענין מצות מינוי מלך) — מ"מ הי' קס"ד ששייך גם לאחר כיבוש דשבט אחד וחלוקה (וקצירה) דעשרה מישראל, כי מכיון שכבר יש להם „קצירה", חל עליהם חיוב להביא „ראשית קצירכם אל הכהן"]. (ג) מכיוון ד„כי תבואו אל הארץ" נאמר כמה פסוקים לפנ"ז, ולענין עומר — לכן חוזר ואומר „בכל מושבותיכם" (לאחר ירושה וישיבה) עוה"פ אצל חדש (אף שגם בלי זה לא הי' מקום לטעות. וק"ל).

*) וראה פנ"י קידושין שם, דלמ"ד זה „בכל מושבותיכם" מרבה חו"ל (אף שנוהג רק לאחר ירושה וישיבה) וראה לקמן הערה 30 ובשוה"ג הב' שם.

18) ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 201 ואילך. לקו"ש חט"ז ע' 398.

„נחלקו" איז פאַרבונדן (ניט מיט לימוד פשט הכתובים („רבותינו"), נאָר) מיט צוויי שיטות ווי צו פאַרשטיין און אפ־שאצן די תכונות און געפילען פון אידן — „חכמי ישראל" (וכדלקמן).

דער ביאור אין דעם: יעדער קרבן דאַרף דערוועקן ביים מענטשן א באַשטימטן הרגש נפשי, בהתאם צו דעם תוכן פון דעם קרבן. לדוגמא: ביי קרבן חטאת ואשם — א געפיל פון חרטה און תשובה[19], קרבן תודה — א הודי' צום אויבערשטן, וכו'; און דעריבער פאַדערט זיך ביי דער הקרבה פון קרבן (ניט נאָר די גשמיות'דיקע הקרבה, נאָר) או"ז, בלשון רש"י[20], דער „יכוין את לבו לשמים".

און דאָס איז ניט דוקא ביי א קרבן יחיד: אויך א קרבן צבור דאַרף ארויס־רופן ביי יעדער יחיד (וואָס איז דאָך א טייל פון צבור) דעם רגש בהתאם צום קרבן [לדוגמא: ביי די קרבנות צבור וואָס זיינען מכפר אויף (עבירות) היחיד[21] — דאַרף דער יחיד חרטה האָבן אויפן חטא].

דערפון איז אויך פאַרשטאַנדיק בענינו: דער איסור צו עסן חדש, וואָס זיין טעם הפשוט איז כדי „ראשית קצירכם" זאָל זיין א קרבן (עומר), דאַרף אַרויסרופן ביי אידן די הכרה והרגשה אז דעם „ראשית" פון אלע זיינע זאכן מוז מען ברענגען לה' און ערשט דער־נאָך קען זיין „תאכלו".

וויבאַלד אבער אז דער עומר ווערט געבראַכט נאָר פון „קצירה" — דער קציר פון ארץ ישראל, ובמילא — איז דאָס מעורר נאָר די אידן פון (די מקומות[22] פון וואַנעט מ'מעג ברענגען דעם עומר —) ארץ ישראל[23] — שטעלט זיך די שאלה: ווי ווערט אט די הכרה (אז „ראשית קצירכם" גהערט צום אויבערשטן) אַרויסגערופן ביי די אידן וואָס געפינען זיך אין חוצה לארץ[24], וואָס פון זייער קציר ברייגט מען ניט קיין קרבן עומר?

זיינען אין דעם פאַראַן צוויי שיטות ביי די „חכמי ישראל":

איין שיטה איז, אז אויך זיי זיינען אסור בחדש, און וויבאַלד זיי ווילן ניט טאַרן עסן חדש ביז דעם טאָג ווען מ'ברענגט (אין א"י) דעם עומר, ווערט דאָס זיי דערמאַנען און מעורר זיין צוצוקומען צו דער הכרה הנ"ל (אז

19) ראה פרש"י בחטאת הנשיא — ויקרא ד, כב.

20) ויקרא א, יז. משנה טוף מנחות. וש"נ.

21) לדוגמא (לעיל) — שני שעירי חטאת דיוהכ"פ (אחרי טז, ה).

22) אף שמביאים בכל פעם רק ממקום אחד — הרי עד הרגע דהתחלת (ההכנה ל)הקציר, כל השדות שבא"י אפשר שיביאו מהן העומר וגם — בפועל.

והרי מביאים אותו לביהמ"ק לכן הברכה שעי"ז וכן זו שע"י כל קרבנות ציבור — נמשכות בכל ישראל, גם הדרים בחו"ל ואפילו (ע"י פרי החג) לכל האומות שבעולם (סוכה נה, ב).

וי"ל שזהו ע"י נתינת מחצית שקל שזהו גם מחו"ל, ולאו"ה (כדלעיל) — כיון שנכללים ב„בראשית" בשביל ישראל שנקראים ראשית. וראה ר"ה (טז, א): בד' פרקים העולם נידון כו' מפני מה אמרה תורה הביאו עומר כו'.

ולהעיר דביהמ"ק בא"י דוקא — ובכ"ז כל התפלות עולות דרכו — ראה תפלת שלמה (מ"א ח, מד. מח) — ועד שתכה"י נצטוו לפנות לצדו (טושו"ע ושו"ע אדה"ז או"ח ר"ס צד).

23) ע"ד ההלכה י"א דכיון שחדש בחו"ל דאורייתא היא אקרובי נמי מקרבינן (מנחות פד, א. וראה מנ"ח מצוה שב) — אבל בפשוטו של מקרא, קרבן עומר הוא „וקצרתם את) קצירה (דהארץ) והבאתם את עומר ראשית קצירכם גו'".

24) דפשיטא שאף שהברכה מלמעלה נמשכת גם עליהם (כדלעיל הערה 22) — בכדי שתהי' פעולה והרגשה בנפשם צ"ל מעשה שלהם שיעורר.

ודוחק גדול לומר שתספיק ספה"ע שבדיבור, ועאכו"כ שאין די בהפרשת מחצית השקל.

„ראשית" געהערט צום אויבערשטן), כאטש פון זייער קציר ברייגנט מען ניט דעם עומר.

א צווייטע שיטה איז אז, אדרבה: דער וועג צו דערוועקן אין זיי דעם הרגש איז ניט דורך אסר"ן זיי אין חדש, נאר אדרבה — דאס גופא וואס די פעלדער פון די אידן בחו"ל זיינען ניט אין דעם גדר פון ברענגען דעם עומר (ובמילא — ניט אין דעם איסור פון חדש), דער־וועקט אין זיי די אנערקענונג פון זייער שפל המצב (ניט זיין ראוי צו דער הקרבת העומר (און במילא ניט איסור חדש)); און די הכרה פון זייער שפל המצב וועט ביי זיי ארויסרופן א תשוקה אז ביי זיי דאך זיין ביתר שאת דער געפיל וואס דער עומר רופט ארויס ביי די אידן פון א"י.

ו. ע"פ הנ"ל קען מען אויך מסביר זיין (בפנימיות[25] הענינים) פארוואס רש"י איז מקדים דעם פירוש אז חדש איז נוהג בחו"ל פאר דעם פירוש אז חדש איז נוהג נאר בארץ

[כאטש אז בנדו"ד זיינען ביידע פירושים שקולים אין דרך הפשט, און רש"י איז מקדים איין פירוש פארן צווייטן דערפאר וויל מ'קען דאך ניט שרייבן צוויי פירושים בבת אחת, כנ"ל — פונדעסטוועגן, וויבאלד אז יעדער ענין אין תורה איז בדיוק, איז מובן, אז עס איז דא א מעין טעם, עכ"פ בפנימיות הענינים[26], אויף דעם וואס רש"י איז מקדים איין פירוש פארן צווייטן]:

דער חילוק צווישן די צוויי אופנים אין זייער אויפטאן אין אידן:

דער ערשטער אופן — דורך אסר"ן אכילת חדש — דערנעמט דעם אוכל, דעם גוף ונפש הבהמית[27], ווייל דאס וואס מ'טאר ניט עסן א געווישן מאכל רירט אן (ניט אזוי די נשמה, נאר) בעיקר דעם גוף ונפש הבהמית.

דער צווייטער אופן — דורך זיין מושלל פון (הקרבת) עומר און (איסור) חדש, וואס רופט ארויס די תשוקה צו דערהויבן זיך און צוקומען ביתר שאת צו דעם געפיל וואס איז דא ביי די בני א"י — רירט אן דעם נפש האלקית[28], וואס ביי אים דוקא קומט אויף אט די תשוקה צו נתעלה וועדן („רוח גו' האדם העולה היא למעלה"[29]).

ועפ"ז איז פארשטאנדיק דער סדר אין רש"י: דער אנהייב, דער ערשטער פירוש — התחלת העבודה, וועז דער גוף ונפש הבהמית זיינען נאך בתקפם, דארף מען טאן אזעלכע פעולות וואס ווירקן אויף דעם גוף ונפש הבהמית: און ערשט דערנאך קען מען צוקומען צו דער צווייטע שטופע, דעם צווייטן פירוש — צו פועל זיין אויפן נפש האלקית.

הפירוש: (א) שהוא כפירוש הפשוט בהחיבות „בכל מושבותיכם" בכל מקום. (ב) מתאים עם פשטות הכוונה בהיתור ד„בכל מושבותיכם" שבא לרבות בהחיוב (ולא למעט •• — שהוא רק „לאחר ירושה וישיבה"). (ג) נמצא בתו"כ על אתר.

27) להעיר ממחז"ל (חגיגה טז, א): שלשה כבהמה — אוכלין ושותין כבהמה כו'.

28) ע"ד ב' ענייני התבוננות שצ"ל קודם התפלה כדי לפעול מצב הנפש מתאים לתפלה — רוממות הא־ל ושפלות האדם (רמ"א או"ח רסצ"ח) — ד„רוממות הא־ל" פועלת על נפה"א העולה למעלה, והיא חלק ד„הא־ל" דבוה עסקינן; „שפלות האדם" פועלת על נפש הבהמית היורדת למטה.

29) לשון הכתוב קהלת ג, כא.

••) ויומתק עפ"ז אריכות לשון רש"י „(ויש אומרים) לא כא אלא ללמד כו'".

25) ראה הערה הבאה — ביאור גם בפשטות.

26) ובנדו"ד י"ל גם בפשטות •, שמקדים

•) וראה לקמן הערה 30.

ז. דער חילוק צווישן די צוויי פירושי רש"י איז ניט נאָר בנוגע חו"ל (צי דאָרט איז נוהג איסור חדש), נאָר אויך אין א"י גופא: צי דער איסור חדש אין א"י האָט זיך אָנגעהויבן ערשט „לאחר ירושה וישיבה" (כפירוש הב'), אָדער אויך פאָר ירושה וישיבה (ווי דער ערשטער פירוש[30], וואָס „בכל מושבו תיכם" קומט לויט אים „ללמד שהחדש נוהג בחוצה לארץ").

לויטן פריערדיקן ביאור וועט זיין פאָרשטאָנדיק, ווי די צוויי חילוקים זיינען אָפהענגיק איינער אין אָנדערן, ווייל אויך דער חילוק אין עבודה צווישן די צוויי שיטות ואופנים הנ"ל, איז ניט נאָר בשייכות צו די אידן אין חו"ל, נאָר אויך בנוגע די אידן אין א"י:

די ערשטע שיטה (ופירוש) — וואָס איז מדגיש בעיקר די עבודה צו דער־נעמען דעם גוף ונפש הבהמית פון א אידן — האָלט, אז אויך אין א"י איז די הכרה, אז „ראשית קצירכם" געהערט לה', געקומען ניט אזוי מצד דעם עומר (די הקרבה לה'), נאָר מצד דעם איסור אכילת חדש וואָס דערנעמט דעם גוף ונפה"ב.

און דעריבער האָט זיך דער איסור חדש, לפי שיטה זו, אָנגעהויבן גלייך ביים אריינקומען אין א"י — נאָך איידער מ'האָט זיך „באָזעצט" בקביעות (ירושה וישיבה) אין ארץ־הקודש, וואָס דאָן איז עס אָ סדר הנהגה קדושה, פון קדושת נפש האלקית — ווייל דער אופן אין אויפטאָן די הכרה הנ"ל (דורך דער־נעמען דעם גוף ונפה"ב) איז שייך אויך בתחילת העבודה (פאָר „ירושה וישיבה");

לויט דער צוויטער שיטה אָבער, אָז דער עיקר וואָס ברענגט אידן צו דער הכרה הנ"ל, איז די הקרבה פון עומר, וואָס דערנעמט דעם נפש האלקית — קען זיך דאָס ערשט אויפטאָן „לאחר ירושה וישיבה".

(משיחת ש"פ אמור תשל"ז)

---

30) ראה קידושין לז, סע"ב ואילך. תו"כ ר"פ בהר. ועוד. וע"פ משנ"ת בפנים דיש קדימה לפירוש הא' — יובן פרש"י ביהושע ה, יא' שמפרש רק אליבי' דפירוש זה.

ואף שבפ' שלח (טו, יח) פרש"י דכל ביאות שבתורה שנאמר בהן כי (תבא וכו') הכוונה ל„לאחר ירושה וישיבה" וכאן (פסוק יוד) הרי נאמר „כי תבואו גו'" — י"ל:

1) כמדובר כמ"פ — שבכ"מ מפרש רש"י אליבא דפי' אחד שהובא במק"א בפירושו (ראה לעיל הערה 17 שפרש"י דשלח הנ"ל אתי (גם) לפי' הב' שברש"י כאן).

2) כיון שתיכף לאחר „כי תבואו" נאמר „וקצרתם" — ה"ז ע"ד פ' שלח שם שנאמר „והי' באכלכם" שלכן „בבואכם משנכנסו בה ואכלו מלחמה (תיכף) נתחייבו בחלה" [ועפ"ז תומתק הוספת (ויתור) רש"י שם (על לשון הספרי) „ואכלו מלחמה].

3) שאני „כי (תבואו)" הנאמר בעומר, שאפילו „אם" הנאמר בו פרש"י (ויקרא ב, יד) שכוונתו חובה.

---

*) זה (שבט"ז ניסן הקריבו עומר) מפורש גם בפרש"י עה"ת לעיל — בשלח טז, לה סד"ה אל קצה ארץ כנען (והוא הכתוב שהובא בקידושין שם) — אבל אינו ראי' לכאן: א) שם עיקר כוונת רש"י לשלול מדבר, ולא שבע שירשו כו'. ב) לשלול מן, ולא חדש. ג) פשטות הל' „עד בואם אל קצה" הוא רק תומ"י. ולפרש אחרת מוכרח להקדים כו"כ ענינים שנלמדים לאח"ז — בכתוב ובחז"ל. ד) דרך רש"י לתרץ סתירה כשבאה, ולא — בכתוב הא' להודיע שלאח"ז תהי' סתירה ותירוצה. ועוד.

**) וראה פנ"י שהובא לעיל שוה"ג להערה 17.

בהמקנה קידושין שם כתב, ד„כי תבואו" קאי רק על עומר שנאמר ברישא דקרא, ולא על חדש שנאמר בסיפא דקרא (והעומר נוהג רק לאחר ירושה וישיבה, וחדש נוהג מיד בכניסתן לארץ דהאיר המזרח מתיר) — אבל ע"ד הפשט, חדש ועומר תלויים זה בזה, כנ"ל בתחילת השיחה.